

28

Núm. 28 FEBRER de 2005

PRESENTACIÓ DE DUES RECERQUES DE L'ÀMBIT PENITENCIARI

BUTLLETÍ DE DIFUSIÓ DE RECERQUES

INVESTIGACIÓN

Presentació

A continuació es presenten dues recerques realitzades en l'àmbit penitenciari. Aquestes recerques han estat portades a terme per professionals experts en la matèria, amb el suport del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada a través de la convocatòria pública anual d'ajuts a la recerca.

En la primera investigació s'analitza el funcionament de la llibertat condicional a Catalunya i les variables que es tenen en compte per a la seva concessió. En la segona, s'analitzen quins són els factors estàtics que tenen més incidència en la reincidència en el delictes d'una mostra de persones condemnades que s'han sotmès a tractament de la seva toxicomania.

Variables de concessió de la llibertat condicional. Autora: Beatriz Tébar Vilches.

Introducció

L'alliberament condicional anticipat en les penes privatives de llibertat es preveu en la majoria de legislacions europees. El seu ús, amb major o menor intensitat, obeeix a diverses raons. Entre elles se sol mencionar l'efecte rehabilitador d'aquesta mesura, així com la seva capacitat per reduir la població empresonada. La Recomanació del Consell d'Europa sobre alliberament condicional –R (03) 22–, remarca aquests aspectes, per instar als seus estats membres a adoptar aquesta mesura o ampliar el seu ús. A Catalunya aproximadament un 26% de la població penitenciària finalitza la seva condemna en llibertat condicional¹. La regulació restrictiva

Presentación

A continuación se presentan dos estudios realizados sobre el ámbito penitenciario, que han sido llevados a cabo por profesionales expertos en la materia, y el financiamiento parcial del Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada mediante las ayudas a la investigación que este Organismo Autónomo concede cada año. En el primer estudio se analiza el funcionamiento de la libertad condicional en Cataluña y las variables que se tienen en cuenta para su concesión. En la segunda, se analizan cuales son los factores estáticos que tienen más peso en la posible reincidencia en el delito por parte de las personas condenadas que se han sometido a tratamiento de sus problemas de toxicomanía.

Variables de concesión de la libertad condicional. Autora: Beatriz Tébar Vilches.

Introducción

La libertad condicional anticipada en las penas privativas de libertad se prevé en la mayoría de legislaciones europeas. Su uso, con mayor o menor intensidad, obedece a distintas razones. Entre ellas suele mencionarse el efecto rehabilitador de esta medida, así como su capacidad para reducir la población encarcelada. La Recomendación del Consejo de Europa sobre la libertad condicional – R (03) 22- remarca estos aspectos, para instar a sus estados miembros a adoptar o ampliar su uso.

En Cataluña aproximadamente un 26% de la población penitenciaria finaliza su condena en libertad condicional¹. La regulación restrictiva de

1. Aquesta dada és el resultat de calcular la mitjana dels percentatges de llibertats condicionals concedides, sobre el nombre de persones que van finalitzar una pena privativa de llibertat en primer, segon o tercer grau, durant el període 1996-2003 (aquest càlcul ha estat realitzat a partir de les dades proporcionades a l'autora pel Departament de Justícia de la Generalitat). La xifra és aproximada, ja que no totes les llibertats condicionals acaben en llibertat definitiva en el mateix any en el qual es van concedir.



de l'alliberament condicional pot explicar en part aquesta xifra. Així per exemple, a la modalitat de llibertat condicional prevista a l'article 90 del Codi penal (CP), modalitat majoritària a la pràctica, s'exigeix el compliment de les $\frac{3}{4}$ parts de la condemna. Aquest és uns dels límits temporals més extens en l'àmbit europeu, on normalment l'alliberament condicional és possible a partir de la meitat de la condemna². Aquest tros que he separat el mantindria Per altra banda, la interpretació i aplicació que es realitza de la normativa relativa a l'alliberament condicional, també pot aclarir perquè aquest no és el període habitual d'extinció de les penes de presó.

Aquest *Invesbreu* recull alguns dels resultats obtinguts en un estudi³ sobre l'aplicació de la llibertat condicional a Catalunya. En aquest estudi s'analitza la influència de determinades variables de tipus personal, penal i penitenciari en l'obtenció de la llibertat condicional. La investigació se centra en la llibertat condicional ordinària a les $\frac{3}{4}$ parts de la condemna, però també es recullen dades sobre les modalitats de llibertat condicional avançada a les $\frac{2}{3}$ parts de la condemna (art. 91 CP) i per raons humanitàries (art. 92 CP). Finalment, també s'han analitzat algunes qüestions sobre el procés de concessió de la llibertat condicional i els diferents operadors jurídics que hi intervenen.

Objectius

a) L'objectiu principal de l'estudi és analitzar com incideixen determinades variables de caràcter personal, penal i penitenciari, en l'obtenció de la llibertat condicional.

b) Aquesta anàlisi permet extreure el perfil dels penats que accedeixen a la llibertat condicional i també detectar el col·lectiu de condemnats que de forma general no finalitzen la seva pena de presó en llibertat condicional.

c) També s'analitza el procés de concessió de la llibertat condicional, amb especial atenció a la incidència que tenen l'Administració Penitenciària i els Judges de Vigilància Penitenciària (JVP) en aquest procés.

Jo no ho eliminaria

Metodologia

La població

La població d'aquest estudi està formada per totes aquelles persones que el 25 de juliol de 2002 es trobaven complint una pena privativa de llibertat a Catalunya i havien extingit les $\frac{3}{4}$ parts de la condemna i segueixen a presó (947 persones), o es trobaven en alguna modalitat de llibertat condicional (616 persones).

Les mostres

De cada grup de la població es va extreure a l'atzar una mostra representativa, mitjançant el programa estadístic SPSS. La mostra dels subjectes a presó és de

la libertad condicional puede explicar en parte este porcentaje. Así por ejemplo, en la modalidad de libertad condicional prevista en el artículo 90 del Código penal (CP), modalidad mayoritaria en la práctica, se exige haber extinguido las $\frac{3}{4}$ partes de la condena. Este es uno de los límites temporales más extensos en el contexto europeo, donde la libertad condicional normalmente es posible a partir de la mitad de la condena². Por otra parte, la interpretación y aplicación que realizan los distintos agentes que intervienen en el proceso de concesión de la libertad condicional también puede esclarecer por qué éste no es el periodo habitual de extinción de las penas privativas de libertad.

Este *Invesbreu* recoge algunos de los resultados obtenidos en un estudio³ sobre la aplicación de la libertad condicional en Cataluña. En este estudio se analiza la influencia de determinadas variables de tipo personal, penal y penitenciario en la obtención de la libertad condicional. La investigación se centra en la libertad condicional ordinaria, que puede obtenerse, de forma general, a partir de las $\frac{3}{4}$ partes de la condena (art. 90 CP 95), pero también se recogen datos sobre las modalidades de libertad condicional adelantada a las $\frac{2}{3}$ partes de la condena (art. 91 CP) y por razones humanitarias (art. 92 CP). Finalmente también se han analizado algunas cuestiones sobre el proceso de concesión de la libertad condicional y los distintos operadores jurídicos que intervienen.

Objetivos

a) El objetivo principal del estudio es analizar como inciden en la obtención de la libertad condicional determinadas variables de carácter personal, penal y penitenciario.

b) Este análisis permite extraer un perfil del liberado condicional y detectar el colectivo de penados que de forma general no finalizan su pena de prisión en libertad condicional.

c) También se analiza el proceso de concesión de la libertad condicional, con especial atención a la incidencia que tiene la Administración Penitenciaria y los JVP en dicho proceso.

Metodología

La población

La población objeto de estudio está formada por todas aquellas personas que el 25 de julio de 2002 se encontraban cumpliendo una pena privativa de libertad en Cataluña y tenían las $\frac{3}{4}$ partes de su condena cumplidas y seguían encarceladas (947 personas), o se encontraban en alguna modalidad de libertad condicional (616 personas).

Las muestras

De cada grupo de la población se seleccionó al azar una muestra representativa mediante el programa estadístico SPSS. La muestra de los sujetos en prisión

2. Per exemple, a França, Anglaterra i Gal·les, Itàlia i Portugal (CONSELL D'EUROPA 2003: Étude sur la libération conditionnelle dans les États membres. Analyse des réponses au questionnaire general. Comité Europeo para la Prevención del Crimen, pàg. 50).

3. Aquesta investigació ha estat parcialment subvencionada pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada en l'any 2002, així com pel projecte d'investigació: "Protección de la víctima i rehabilitación de los delincuentes en libertad (violencia doméstica, violencia sexual, violencia racista)", subvencionat per la CICYT (BJU 2001-2075), al qual s'adscriu aquest estudi.

688, mentre que la mostra de persones en llibertat condicional està formada per 453 casos (error mostral i interval de confiança: ± 2 ; 95,5%; para $p=q=50$).

Les dades recollides

Les dades personals, penals i penitenciàries sobre cada un dels 1.141 subjectes de les dues mostres s'han recollit del programa informàtic "Catalunya" del Departament de Justícia de la Generalitat. D'aquesta base de dades es van extreure els expedients penitenciaris dels 1.141 subjectes de la mostra total, per a la seva posterior anàlisi. Entre les variables personals es van recollir aspectes com el gènere, la data de naixement, la nacionalitat, la situació familiar o el nivell de formació. Les variables penals aglutinen informació sobre el nombre i tipus de delictes comesos, la duració de la pena i de la presó preventiva, i els antecedents penals. Per últim, entre les variables penitenciàries destaquen el tipus i la duració de les distintes classificacions penitenciàries rebudes, de les sortides concedides i de les activitats realitzades, així com el tipus d'infraccions del règim disciplinari penitenciar.

L'anàlisi de les dades⁴

En l'anàlisi de les dades s'han fet servir diferents instruments estadístics, entre els quals destaca la prova de Chi-quadrat, que permet la comparació de les característiques de grups independents. També s'ha emprat el mètode de regressió logística, per obtenir un model predictiu de la concessió de la llibertat condicional.

Resultats

La proposta de llibertat condicional

Segons la legalitat penitenciària vigent -art.17.3, 76.1 i 2.b de la Llei Orgànica General Penitenciària (LOGP); art. 24 del Reglament penitenciar, (RP)- i d'acord amb el model judicial de execució de les penes privatives de llibertat que prescriu l'article 117.3 de la Constitució, correspon als JVP resoldre sobre la concessió de la llibertat condicional. No obstant això, l'Administració penitenciària és qui ha de formular les propostes d'alliberament condicional davant el JVP, perquè aquest decideixi (arts. 194 i 198 RP). A la pràctica, si l'Administració penitenciària no tramita i eleva al JVP l'expedient de llibertat condicional, aquest no es pronuncia d'ofici sobre la seva concessió. Això significa que la decisió de l'Administració penitenciària d'iniciar o no l'expedient de llibertat condicional és el primer pas a superar en l'obtenció d'aquest benefici.

Dels 1.141 subjectes de les mostres d'aquest estudi, 714 (un 63%) van rebre almenys una proposta de llibertat condicional. Per contra, per a 427 persones, un 37%, no hi ha constància que la Junta de Tractament hagués iniciat la tramitació d'algun expedient de llibertat condicional, tot i tenir complertes les $\frac{3}{4}$ parts de la condemna.

Quin perfil presenten les persones penades que van rebre alguna proposta de alliberament condicional? La informació que contenen les següents taules⁵ intenta respondre aquesta pregunta. En la primera d'elles es mostra el percentatge de persones amb propostes de

es de 688, mientras que la muestra de liberados condicionales está formada por 453 casos. (error muestral e intervalo de confianza: ± 2 ; 95,5%; para $p=q=50$).

Los datos recogidos

Los datos personales, penales y penitenciarios sobre cada uno de los 1.141 sujetos de las dos muestras, han sido recogidos del programa informático "Cataluña" del Departamento de Justicia de la Generalitat. De esta base de datos se extrajeron los expedientes penitenciarios de los 1.141, para su posterior análisis. Entre las variables personales se recogieron aspectos como el género, la fecha de nacimiento, la nacionalidad, la situación familiar o el nivel de formación. Las variables penales aglutinan información sobre los delitos cometidos, la duración de la pena y de la prisión preventiva y los antecedentes penales. Por último, entre las variables penitenciarias destacan el tipo y duración de las distintas clasificaciones recibidas, de los permisos de salida concedidos, de las actividades realizadas y el tipo de infracciones del régimen disciplinario.

El análisis de los datos⁴

En el análisis de los datos se han empleado distintos instrumentos estadísticos, entre los que destaca la prueba de Chi-cuadrado, que permite la comparación de las características de grupos independientes. También se ha utilizado el método de regresión logística para obtener un modelo predictivo de la concesión de la libertad condicional.

Resultados

La propuesta de libertad condicional

Según la legalidad penitenciaria vigente (art. 17.3 76.1 i 2.b LOGP; art. 24 RP) y de acuerdo con el modelo judicial de ejecución de las penas privativas de libertad que prescribe el artículo 117.3 de la Constitución, corresponde a los JVP resolver sobre la concesión de la condicional. No obstante, es la Administración penitenciaria la que debe formular las propuestas de liberación ante el JVP, para que éste decida (art. 194 y 198 RP). En la práctica, si la Administración penitenciaria no tramita y eleva al JVP el expediente de libertad condicional, éste no se pronuncia de oficio sobre su concesión. Ello significa que la decisión de la Administración penitenciaria de iniciar o no el expediente de libertad condicional supone el primer paso a superar en la obtención de este beneficio.

De los 1.141 sujetos de las muestras de este estudio, 714, un 63%, recibieron al menos una propuesta de libertad condicional. Mientras que para 427 personas, un 37%, a pesar de tener cumplidas las $\frac{3}{4}$ partes de su condena, no existía constancia de que se hubiese iniciado la tramitación de algún expediente de libertad condicional por parte de la Junta de Tratamiento ¿Qué perfil presentan las personas penadas que recibieron alguna propuesta de liberación condicional? La información que contienen las siguientes tablas intenta responder a esta pregunta. En la primera de ellas se muestra el porcentaje de personas con propuestas de libertad condicional,

4. L'explotació estadística de les dades ha estat realitzada per Eulàlia Luque.

5. Aquestes taules han estat realitzades per Eulàlia Luque.

llibertat condicional, per cada categoria de les variables estudiades. A l'última columna l'asterisc indica que existeix significació estadística. Així per exemple, la variable nacionalitat incideix estadísticament de forma significativa en l'obertura de l'expedient de llibertat condicional. Un 65% dels penats amb nacionalitat espanyola va obtenir alguna proposta de llibertat condicional, mentre que en el cas dels penats estrangers aquest percentatge disminueix fins al 38%. A la variable gènere, el percentatge de dones que va rebre alguna proposta de llibertat condicional (73%) es superior que el dels homes (62%), tanmateix no s'ha establert que la variable gènere influeixi de forma estadísticament significativa en la proposta de llibertat condicional.

por cada categoría de las variables estudiadas. En la última columna se establecen los valores de la significación estadística, cuando esta existe. Así por ejemplo la variable nacionalidad incide estadísticamente y de forma significativa en la obertura del expediente de libertad condicional. Un 65% de los penados con nacionalidad española obtuvo alguna propuesta de libertad condicional, mientras que en el caso de los penados extranjeros este porcentaje disminuye al 38%. En la variable género, el porcentaje de mujeres que recibió alguna propuesta de libertad condicional (73%) es mayor que el de los hombres (62%), si embargo no se ha establecido que la variable género influya de forma estadísticamente significativa en la propuesta de libertad condicional.

Variables que incideixen en l'inici de l'expedient de llibertat condicional per part de l'Administració penitenciària catalana (I)

Variables	Categories	% proposta de llibertat condicional	Sig*
Estat civil	Solter	58,8%	*
	Separat	68,8%	
	Vidu	69,6%	
	Casat	70,4%	
	Divorciat	81,8%	
Gènere	Home	62,4%	*
	Dona	72,8%	
Nacionalitat	Espanyol	64,9%	*
	Estranger	37,8%	
Àrea geogràfica de procedència	Àfrica (excepte el Magreb)	80,0%	*
	Amèrica Central y del Sud	50,0%	
	Europa de l'Est	42,9%	
	Europa Occidental	64,4%	
	Magreb	26,7%	
Formació	Pròxim Orient	11,1%	*
	Analfabet	83,3%	
	Fins estudis primaris	72,9%	
	Estudis secundaris	63,3%	
	Titulats de grau mitjà	100,0%	
	Pre-accés i accés a la universitat	58,3%	
	Titulat superior o cursa estudis superiors	72,4%	
	Formació instrumental	55,5%	
Castellà per a estrangers i altres estudis	51,2%		
Edat inici Compliment	16-20 anys	41,4%	*
	21-25 anys	54,6%	
	26-30 anys	54,6%	
	31-35 anys	65,7%	
	36-40 anys	64,9%	
	41-50 anys	77,6%	
	51-60 anys	81,1%	
61-69 anys	95,2%		
CP aplicat	70 anys o més	100,0%	*
	Antic CP	69,5%	
Duració de la condemna	CP vigent ⁶	59,7%	*
	1 a 6 mesos	75,0%	
	6 mesos y 1 dia - 1 any	44,2%	
	1 any y 1 dia - 2 anys	39,7%	
	2 anys y 1 dia - 3 anys	65,0%	
	3 anys y 1 dia - 4 anys	64,9%	
	4 anys y 1 dia - 5 anys	58,1%	
5 anys y 1 dia - 7 anys	61,3%		

6. Amb antelació a les reformes introduïdes l'any 2003.

Variables que incideixen en l'inici de l'expedient de llibertat condicional per part de l' Administració penitenciària catalana (I)

Variables	Categories	% proposta de llibertat condicional	Sig*
	7 anys y 1 dia - 10 anys	67,5%	
	10 anys y 1 dia - 15 anys	66,0%	
	15 anys y 1 dia - 20 anys	68,6%	
	20 anys y 1 dia - 25 anys	77,6%	
	25 anys y 1 dia - 30 anys	73,6%	
Reincidència Penitenciària ⁷	Sí	18,3%	*
	No	81,7%	
Reincidència (art. 22.8 CP)	Sí	52,9%	*
	No	77,5%	
Habitualitat (art. 94 CP)	Sí	50,2%	*
	No	73,2%	
Discriminació per delictes (sobre el delicte més greu de la) condemna	Delictes contra la propietat I (robatoris amb violència o intimidació CP73 i robatoris CP95)	51,3%	
	Delictes contra la propietat II (robatoris CP73, furts)	59,4%	
	Delictes contra la propietat III (usurpació, defraudació, estafa, apropiació indeguda, alçament de béns)	87,5%	*
	Delictes contra les persones I (homicidis y assassinats)	71,6%	
	Delictes contra les persones II (Lesions)	50,0%	
	Agressions sexuals	58,1%	
	Delictes contra la salut pública	86,3%	
Edat primer ingrés en presó ⁸	16-20 anys	47,9%	
	21-25 anys	57,9%	
	26-30 anys	72,3%	
	31-35 anys	69,1%	
	36-40 anys	83,1%	*
	41-50 anys	92,3%	
	51-60 anys	88,2%	
	61-69 anys	100,0%	
	70 anys o més	100,0%	

A la següent taula es mostra el valor mig que adopten les categories d'algunes de les variables estudiades, en funció de si s'ha rebut o no alguna proposta d'alliberament condicional. A l'última columna es mostra si la relació entre la variable i la proposta de llibertat condicional és estadísticament significativa. Així per exemple, els subjectes que sí que van rebre alguna proposta, tenen una mitjana de 1,17 fills, mentre que aquells que no van rebre cap proposta presenten una mitjana de 0,63 fills.

En la siguiente tabla se muestra el valor medio que adoptan las categorías de algunas de las variables estudiadas, en función de si se ha recibido o no alguna propuesta de liberación condicional. En la última columna también se muestra si la relación entre la variable y la propuesta de libertad condicional es estadísticamente significativa. Así por ejemplo los sujetos que sí recibieron alguna propuesta tenían una media de 1,17 hijos, mientras que aquellos que no recibieron propuesta presentan una media de 0,63 hijos.

Variables que incideixen en l'inici de l'expedient de llibertat condicional per part de l'Administració penitenciària catalana (II)

Variables	Proposta de llibertat condicional	Mitjana	Sig.
Nombre de fills	Sí	1,17	*
	No	,63	
Edat quan inicia el compliment de la condemna	Sí	34,82	*
	No	30,54	
Edat quan el primer ingrés en presó	Sí	28,74	*
	No	22,85	
Duració de la pena (en dies)	Sí	3831,20	*
	No	2980,59	
Nombre de delictes en la condemna	Sí	2,38	*
	No	2,90	

7. S'ha trobat privat de llibertat amb anterioritat, en concepte de detingut, preventiu o penat, per una causa diferent a la condemna actual.

8. En concepte de detingut, preventiu o penat.

Variables que incideixen en l'inici de l'expedient de llibertat condicional per part de l'Administració penitenciària catalana (II)

Variables	Proposta de llibertat condicional	Mijjana	Sig.
Hores d' activitats de tractament ⁹ en relació al temps ¹⁰	Sí	,37	*
	No	,55	
Hores d' activitats no de tractament en relació al temps	Sí	5,98	
	No	5,43	
Hores totals d' activitats en relació al temps	Sí	6,45	
	No	6,16	
Temps passat com a preventiu (en dies)	Sí	453,13	
	No	557,59	
Temps passat pendent de classificar (en dies)	Sí	75,18	
	No	90,35	
Temps passat en 1r grau perillositat	Sí	0	
	No	86,00	
Temps passat en 1r grau inadaptació	Sí	185,79	
	No	253,28	
Temps passat en 2n grau	Sí	952,54	*
	No	1111,92	
Temps passat en 3r grau	Sí	461,97	*
	No	159,06	
Temps passat en 3r grau obert restringit	Sí	124,70	*
	No	72,40	
Temps passat en 3r grau comú	Sí	437,02	*
	No	147,51	
Temps passat en 3r grau unitat depenent	Sí	349,61	
	No	70,00	
Temps passat en 3r grau per malaltia	Sí	250,00	
	No	0	
Temps passat en 3r grau toxicomanies	Sí	226,00	
	No	120,66	
Temps passat no classificat per mesures de seguretat	Sí	0	
	No	1058,66	
Total dies gaudits de sortida ¹¹	Sí	100,86	*
	No	30,29	
Nombre total de sortides en funció del temps	Sí	0,02	*
	No	0,007	
Dies totals de sortides en funció del temps	Sí	0,09	*
	No	0,02	
Nombre total de faltes molt greus	Sí	2,94	*
	No	5,43	
Nombre total de faltes greus	Sí	3,78	*
	No	8,22	
Nombre de faltes cancel.lades (molt greus, greus i lleus)	Sí	4,79	*
	No	9,62	
Nombre de faltes vigents (molt greus, greus i lleus,)	Sí	2,09	*
	No	4,68	
Nombre total de faltes (molt greus, greus i lleus, vigents i cancel.lades)	Sí	5,01	*
	No	12,36	
Nombre de no presentacions o evasions en la condemna actual	Sí	1,15	
	No	1,13	
Nombre de no presentacions o evasions en condemnes anteriors	Sí	1,00	
	No	1,12	

9. La diferència entre activitats de tractament i no tractament s'ha dut a terme a partir d'un concepte molt estricte d'activitats de tractament: només s'inclouen les activitats que incideixen de manera específica en l'etiologia delictiva de l'individu (ex. Tractament d'addiccions, intervencions en delictes violents o delictes sexuals).

10. A efectes de comparar resultats, s'ha calculat la proporció d'hores d'activitats en funció de la duració de la condemna.

La decisió del Jutge de Vigilància Penitenciària

Les variables que incideixen en la decisió del JVP sobre la concessió de la llibertat condicional presenten, en general, valors similars als mostrats respecte l'inici de l'expedient per part de l'Administració Penitenciària catalana (APC). Aquest resultat és previsible si es té en compte que, en aquest estudi, el percentatge de divergència entre l'APC i les JVP, respecte al signe favorable de la proposta de llibertat condicional i a la decisió del JVP de concedir el benefici, és tan sols d'un 5%.

Entre les variables personals, s'observa que ser dona i tenir nacionalitat espanyola influeix de forma positiva en l'obtenció de la llibertat condicional. En el cas de la variable gènere, sí que existeix significació estadística respecte a la concessió per part del JVP, mentre que en relació amb la proposta de l'APC no es dona aquesta significació. La variable formació sembla influir de forma favorable en la llibertat condicional en els valors extrems: un nivell molt baix o un nivell alt de formació incideix de forma positiva en l'obtenció del benefici.

L'anàlisi de la incidència de les variables penals indica en primer lloc que els delictes de lesions i els delictes contra la propietat, especialment tots els tipus de robatoris, presenten els percentatges més elevats de denegació de la llibertat condicional. En segon lloc, els condemnats pel CP73 surten més en llibertat condicional que aquells que compleixen una pena d'acord amb el CP95. En tercer lloc, les persones que compleixen condemnes de llarga durada, sobretot a partir dels 10 anys, accedeixen a la llibertat condicional amb més freqüència. Per últim, respecte als antecedents penals, es constata que com menor es el contacte amb el sistema penal i penitenciari amb anterioritat a la condemna actual, majors són les probabilitats de sortir en llibertat condicional.

Amb relació a les variables penitenciàries es conclou que els que surten en llibertat condicional passen una mitjana d'aproximadament 1 any i dos mesos classificats en tercer grau, abans de l'alliberament. Respecte a la correlació entre graus de classificació i llibertat condicional, s'observa que com més obert és el règim penitenciari aplicat a l'inici del compliment de la condemna, més són les probabilitats de sortir en llibertat condicional. Pel que fa a les activitats realitzades durant el compliment de la condemna no semblen tenir, de forma general, una incidència positiva en la concessió de la llibertat condicional ordinària. Les activitats que en aquest estudi han estat categoritzades com de tractament presenten una correlació positiva respecte la proposta de l'APC. Mentre que en la decisió del JVP, són les activitats no de tractament les que presenten una correlació positiva amb la concessió de la llibertat condicional. Respecte al pas al tercer grau, pel fet que determina l'augment de la concessió de sortides i permisos, repercuteix de forma positiva en les possibilitats d'accés a la llibertat condicional. Finalment, les faltes disciplinàries molt greus i greus, tant les vigents com les cancel·lades, també

La decisió del Juez de Vigilancia Penitenciaria

Las variables que inciden en la decisión del JVP sobre la concesión de la libertad condicional presentan, en general, valores similares a los mostrados respecto al inicio del expediente por parte de la Administración Penitenciaria catalana (APC). Este resultado es previsible si se tiene en cuenta que, en este estudio, el porcentaje de divergencia entre la APC y los JVP, respecto al signo favorable de la propuesta de libertad condicional y a la decisión del JVP de conceder la medida, es tan sólo de un 5%.

Entre las variables personales, se observa que ser mujer y tener nacionalidad española influye de forma positiva en la obtención de la libertad condicional. En el caso de la variable género, sí existe significación estadística respecto a la concesión por parte del JVP, mientras que en relación con la propuesta de la APC no concurre esta significación. La variable formación parece influir de forma favorable en la libertad condicional en los valores extremos: un nivel muy bajo o un nivel alto de formación influyen de forma positiva en la obtención del beneficio.

El análisis de la incidencia de las variables penales indica en primer lugar, que los delitos de lesiones y los delitos contra la propiedad, especialmente todos los tipos de robos, presentan los porcentajes más elevados de denegación de la libertad condicional. En segundo lugar, los condenados por el CP73 salen más en libertad condicional que los que cumplen una pena de acuerdo al CP95. En tercer lugar, las personas que cumplen condenas de larga duración, sobre todo a partir de los 10 años, acceden a la libertad condicional con más frecuencia. Por último, respecto a los antecedentes penales, la reincidencia y la habitualidad, se constata que contra menor es el contacto con el sistema penal y penitenciario con anterioridad a la condena actual, mayores son las probabilidades de salir en libertad condicional.

En relación con las variables penitenciarias se encuentra que los liberados condicionales pasan una media de 1 año y dos meses aproximadamente clasificados en tercer grado, antes de la liberación condicional. Respecto a la correlación entre grados de clasificación y libertad condicional, se concluye que contra más abierto sea el régimen penitenciario aplicado al inicio del cumplimiento de la condena actual, mayores son las probabilidades de salir en libertad condicional. Las actividades realizadas durante el cumplimiento de la condena no parecen tener de forma general una incidencia positiva en la concesión de la libertad condicional ordinaria. Las actividades que en este estudio han sido categorizadas como de tratamiento presentan una correlación positiva respecto la propuesta de la APC. Mientras que en la decisión del JVP, son las actividades no de tratamiento las que presentan una correlación positiva en la concesión de la libertad condicional. El paso al tercer grado es el que determina el aumento en el disfrute de salidas o permisos, y esto repercute de forma positiva en las posibilidades de acceso a la libertad condicional. Las faltas disciplinarias muy graves y graves, tanto las vigentes como las cancela-

juguen un paper important en la concessió de la llibertat condicional: com més faltes, menys possibilitats de sortir en llibertat condicional.

Model predictiu de concessió de la llibertat condicional

L'anàlisi de regressió logística realitzada a partir de totes les variables que inclou aquest estudi i llurs interaccions, determina que les variables amb major poder de predicció, a efectes d'obtenció de la llibertat condicional, són les següents: l'existència o no d'habitualitat, els dies totals de sortides en funció del temps; el temps passat com a preventiu; i el nombre de faltes greus.

Consideracions finals

Cal remarcar que aquesta investigació no demostra relacions causals entre les variables estudiades i la concessió o no de la llibertat condicional. Molts dels factors que aquest estudi analitza s'interrelacionen o els valors que poden adoptar, venen determinats per altres elements que no han pogut ser analitzats. Per això, les interpretacions d'aquesta recerca, com les que s'anoten a continuació, es formulen com a hipòtesis.

Aquesta investigació assenyala que les persones que compleixen una pena privativa de llibertat per delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, especialment els robatoris,, formen un dels col·lectius de penats que menys accedeix a la llibertat condicional. Aquest fet probablement s'associa a l'alt nivell de reincidència que normalment presenten aquests delictes, cosa que disminueix les possibilitats d'obtenir un pronòstic favorable de reinserció social.

Una altra conclusió destacada d'aquest estudi és la constatació que els estrangers, especialment els que provenen de països del Magreb, accedeixen percentualment menys a la llibertat condicional que els nacionals. El nivell d'arrelament pot explicar aquesta diferència. Tenir habitatge, família o relacions anàlogues són factors positius en la concessió de la llibertat condicional. No obstant això, es poden trobar explicacions en altres tipus de factors, com la interacció de la mesura d'expulsió de l'art. 89 CP, que pot aplicar-se als estrangers condemnats que no tenen la seva residència regularitzada.

Anàlisi de Factors estàtics de reincidència en tractament de comunitat terapèutica. Autors: F. Xavier Roca i Tutusaus; German Caixal i López. Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil

Introducció:

L'any 2002 el CEJFE va publicar a l'*Invesbreu 21*, un estudi de la reincidència d'interns penitenciaris sotmesos a tractament per l'addició a les drogues. (Roca i Caixal, 2002). En aquesta investigació s'establí de manera evident que el tractament de toxicòmans redueix la reincidència en el delictes. Es van observar diferències significatives per raó de gènere. Es van determinar estadísticament les variables, de caire

das, también juegan un papel importante en la concesión de la libertad condicional: contra más faltas menos posibilidades de salir en libertad condicional.

Modelo predictivo de concesión de la libertad condicional

El análisis de regresión logística realizado a partir de todas las variables que incluye este estudio y sus interacciones, determina que las variables con mayor poder de predicción, a efectos de concesión de la libertad condicional, son: la habitualidad, los días totales de salidas en función del tiempo, el tiempo pasado como preventivo y las faltas graves.

Consideraciones finales

Debe remarcar que en esta investigación no se establecen relaciones causales entre las variables estudiadas y la concesión o no de la libertad condicional. Muchos de los factores que este estudio analiza se interrelacionan unos con otros o sus valores vienen determinados por otros elementos que aquí no han podido ser analizados. Por ello, las conclusiones de esta investigación, como las que a continuación se señalan, se formulan como hipótesis.

Esta investigación señala que las personas que cumplen una pena privativa de libertad por delitos contra el patrimonio y el orden socioeconómico, especialmente los robos, forman uno de los colectivos de penados que menos acceden a la libertad condicional. Este hecho probablemente está asociado al alto nivel de reincidencia que suelen presentar estos delitos, lo cual disminuye las posibilidades de obtener un pronóstico favorable de reinserción social.

Otra conclusión destacable de este estudio es la constatación de que los extranjeros, especialmente los nacionales de países del Magreb, acceden en menor medida que los nacionales a la libertad condicional. El nivel de arraigo de este colectivo puede explicar esta diferencia. El hecho de tener una vivienda, familia o relaciones análogas son factores positivos en la concesión de la libertad condicional. No obstante, también puede encontrarse una explicación en otro tipo de factores, como la interacción de la medida de expulsión del art. 89 CP, que puede aplicarse a los extranjeros condenados que no tienen su residencia en España regularizada.

Análisis de los factores estáticos de reincidencia en el tratamiento de comunidad terapéutica. Autores: F. Xavier Roca i Tutusaus; German Caixal i López. Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil

Introducción:

En el año 2002 el CEJFE publicó en el *Invesbreu 21*, un estudio sobre la reincidencia de internos penitenciarios bajo tratamiento por adicción a drogas (Roca i Caixal, 2002). En esta investigación se establecía de manera evidente, que el tratamiento de toxicómanos reduce la reincidencia en el delito. Se observaron diferencias significativas en función del género. Se determinaron estadísticamente las variables de tipo es-

estàtic, que tenien capacitat predictiva per determinar la bona evolució terapèutica i la reincidència i es van determinar els períodes crítics en els quals la probabilitat de reincidir augmentava de manera significativa.

Els resultats obtinguts eren prou importants com per confirmar-los en un treball posterior.

Objectius

Es marquen tres objectius principals: 1) Confirmar que les variables predictores de reincidència són vàlides per a una població diferent a la del primer estudi; 2) Determinar un conjunt de variables estàtiques amb capacitat predictora; 3) Confirmar l'existència de períodes de risc un cop finalitzat el tractament.

Metodologia

Es va dissenyar un estudi de tipus quasi-experimental, longitudinal i retrospectiu. La població d'estudi estava conformada per tots els interns dels centres penitenciaris de Catalunya que entre el 1 de gener de 1996 i el 31 de desembre de 1998, van iniciar un tractament de toxicomanies intrapenitenciari al Departament d'Atenció Especialitzada (DAE) dels centres penitenciaris de Quatre Camins (CPQC) i Brians (CPBR) o en un centre de deshabitació extrapenitenciari (CT) d'acord a l'art. 182 del Reglament Penitenciari (RP). S'exclouen de l'estudi els estrangers, els evadits, els difunts, els considerats malalts terminals i septuagenaris d'acord amb l'art. 196 del RP, i els que tenien vincles de convivència i compliment a la resta de l'Estat espanyol.

Es van recollir i analitzar variables demogràfiques, penitenciàries, institucionals, toxicològiques, ambientals, i relatives a la mesura de tractament de la toxicomania aplicada.

Vam definir com a reincident l'intern que amb posterioritat a la data d'inici del tractament en estudi torna a ingressar a la presó com a preventiu o penat per una nova causa. El seguiment de l'estudi es va finalitzar en data 31 de desembre de 2002, la qual cosa representa un interval de seguiment de quatre a set anys. Les dades es van analitzar amb el programa estadístic SPSS 8.0

Resultats

La població es compon de 271 subjectes, majoritàriament homes (83,39%), amb estudis inferiors al graduat escolar (75,58%), condemnats per delictes de robatori amb violència o força (47,15%), el 57,56% eren usuaris dels DAE. En relació amb l'anterior estudi s'observa un perfil penitenciari més acusat: comissió del primer delictes en edat més baixa, més condemnes, més temps de condemna, major nombre d'incidentes protagonitzats dins la presó i major nombre de dies en situació primer grau penitenciari.

L'estudi estadístic mostra variables amb diferències significatives per raó de:

tático, que tenían capacidad predictiva para determinar la buena evolución terapéutica y la reincidencia y se definieron los periodos críticos en los cuales la probabilidad de reincidir aumentaba de manera significativa.

Los resultados obtenidos eran lo suficientemente importantes como para confirmarlos en un trabajo posterior.

Objetivos

Se han marcado tres objetivos principales: 1) Confirmar que las variables predictoras de reincidencia son válidas para una población diferente a la del primer estudio; 2) Determinar un conjunto de variables estáticas con capacidad predictora; 3) Confirmar la existencia de periodos de riesgo una vez finalizado el tratamiento.

Metodología

Se diseñó un estudio de tipo cuasi-experimental, longitudinal y retrospectiva. La población de estudio estaba conformada por todos los internos de los centros penitenciarios de Cataluña, que entre el 1 de Enero de 1996 y el 31 de Diciembre de 1998, iniciaron un tratamiento de toxicomanías intrapenitenciario en el Departamento de Atención Especializada (DAE) de los centros Penitenciarios de *Quatre Camins* (CPQC) y *Brians* (CPBR) o en un centro de deshabitación extrapenitenciario (CT) de acuerdo con el art. 182 del Reglamento Penitenciario (RP). Se excluyen del estudio los extranjeros, los evadidos, los difuntos, los considerados enfermos terminales y septuagenarios de acuerdo con el art. 196 del RP, y los que tenían vínculos de convivencia y cumplimientos en el resto del estado español.

Se recogieron y analizaron variables demográficas, penitenciarias, medidas de tratamiento aplicadas, institucionales, toxicológicas y ambientales.

Se definió como reincidente al interno que con posterioridad a la fecha de inicio del tratamiento en estudio vuelve a ingresar en prisión como preventivo o penado por una nueva causa. El seguimiento del estudio finalizó en fecha 31 de diciembre de 2002, lo que representa un intervalo de seguimiento entre cuatro y siete años. Los datos se analizaron con el programa estadístico SPSS 8.0.

Resultados

La población se compone de 271 sujetos, mayoritariamente hombres (83,39%), con estudios inferiores al graduado escolar (75,58%), condenados por delitos de robo con violencia o fuerza (47,15%), el 57,56% eran usuarios de los DAE. En relación al anterior estudio se observa un perfil penitenciario más acusado: comisión del primer delito en edad más temprana, más condenas, más tiempo de condena, mayor número de incidentes protagonizados dentro de prisión y de días en situación de primer grado penitenciario.

El estudio estadístico muestra variables con diferencias significativas por razón de:

Gènere: L'edat del primer ingrés a presó (24,27 anys per a les dones i 21,5 per als homes; el temps transcorregut entre una situació de primer grau i la mesura de tractament (22,2 dies i 111,67 respectivament), els incidents no vinculats amb drogues, autolesions ni agressions (0,24 i 0,89), i el temps en tractament (539,68 dies i 348,33).

Reincidència: L'edat del primer ingrés a presó (20,71 anys els reincidents i 22,36 els no reincidents), el nombre de condemnes prèvies (7,77, i 4,86); la condemna més llarga (6,72 anys i 5.29), els incidents dins la presó (4,80 i 2,58), el nombre de classificacions en primer grau i els dies d'estada (0.55 i 123.92 respectivament, front els 0,22 i 32,57) i el temps en tractament (316,76 i 569,45).

Recurs Terapèutic: Els interns derivats al DAE del CPQC es diferencien de la resta per haver ingressat per primer cop a presó als 20,38 anys (mentre que les internes del CPBR 24,15 i 22,79 els interns? de CT); i per tenir 6,56 condemnes prèvies (2,73 i 4,28); 4,71 incidents (2,88 i 1,61); 0,52 classificacions en primer grau (0,18 i 0,13); 106,3 dies en primer grau penitenciari (25,18 i 13,47); i 288,26 dies de tractament (274,08 i 810,80)

Evolució en el tractament: L'edat del primer ingrés a presó (22,41 anys pels que tenen bona evolució i 21,07 pels que tenen mala evolució), el nombre de condemnes prèvies (4,95 i 6,5), la condemna més llarga (5,26 i 6,92), el nombre de delictes de robatori amb intimidació o violència (23,66 i 55,72), el temps en tractament 569,79 dies i 380,57), i el lloc ordinal que s'ocupa entre els germans (2,86 i 3,81).

L'anàlisi de supervivència ens dona una reincidència per al total de la població del 24,35%. En funció del gènere, els homes presenten un índex del 26,10 % i les dones del 15,55 %. Per recurs terapèutic: 36,21% de reincidència la mostra del DAEQC, 21,21% la del DAEBR i 13,63% la de CT.

S'observa l'existència de períodes de temps en què s'incrementa el risc de reincidència: el primer als sis mesos de finalitzar el tractament, el segon a l'any i mig i un tercer prop dels dos anys i mig. Les dones mostren un major risc en els tres primers mesos i entre els dotze i divuit mesos posteriors al desinternament. En funció del nombre d'incidentes protagonitzats dins dels CP, la taxa de reincidència se situa en el 12,32% per als que no en tenen cap; per als que en tenen entre 1 i 2, el 21,88 %; i per als que en tenen 3 o més, la taxa es situa en el 39,05%. Segons el nombre de condemnes, els que tenen d'1 a 3 reincideixen el 14,05%; si en tenen entre 4 i 6, la taxa se situa en el 34,15 %; i a partir de 7 condemnes se situa en el 38.2 % de reincidència. La taxa de reincidència en la població de l'estudi actual (24.44%) resulta molt inferior a la de l'anterior estudi (38,82%), tot i que el perfil penal i penitenciari és més acusat, però cal tenir en compte que el temps de tractament també s'ha incrementat, en un 68,9 % en els homes i un 29,65 en les dones.

D'acord amb l'evolució en el tractament, els que tenen bona evolució reincideixen el 19.13 %, i els que tenen mala evolució, reincideixen el 35.63 %

Género: edad del primer ingreso en prisión (24,27 años para las mujeres y 21,5 para los hombres; el tiempo transcurrido entre una situación de primer grado y la medida de tratamiento (22,2 días y 111,67), los incidentes no vinculados con drogas, autolesiones ni agresiones (0,24 i 0,89), tiempo en tratamiento (539,68 días y 348,33).

Reincidencia: edad del primer ingreso en prisión (20,71 años en los reincidentes y 22,36 en los no reincidentes), número de condenas previas (7,77, y 4,86); condena más larga (6,72 años y 5.29), incidentes dentro de prisión (4,80 y 2,58), número de clasificaciones en primer grado y días de estancia (0.55 y 123.92 respectivamente, frente a los 0,22 y 32,57) y el tiempo en tratamiento (316,76 y 569,45).

Recurso terapéutico: los internos derivados al DAE del CPQC se diferencian del resto por haber ingresado por primera vez en prisión a los 20,38 años (mientras que las internas de CPBR 24,15 años y 22,79 años los de CT), 6,56 condenas previas (2,73 y 4,28), 4,71 incidentes (2,88 y 1,61), 0,52 clasificaciones en primer grado (0,18 y 0,13), 106,3 días en primer grado penitenciario (25,18 y 13,47) y 288,26 días en tratamiento (274,08 y 810,80).

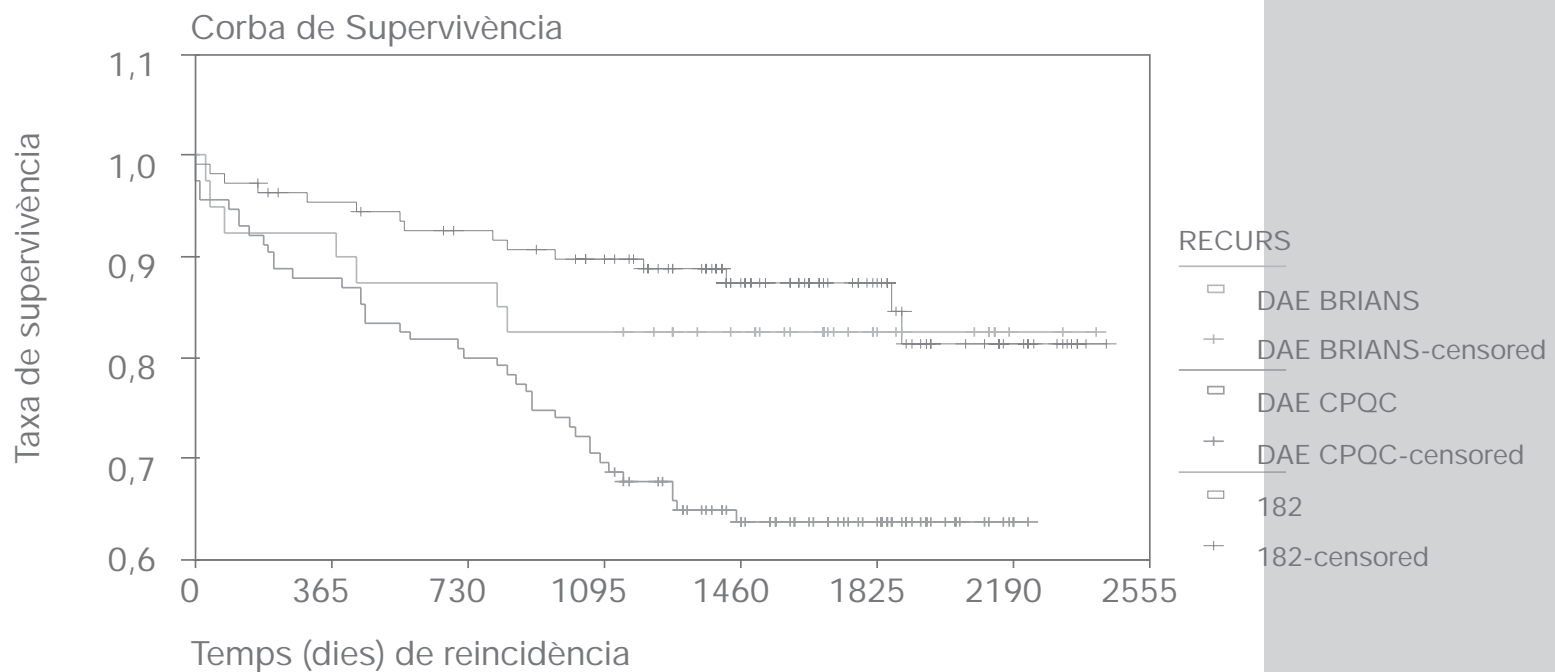
Evolución en el tratamiento: la edad del primer ingreso en prisión (22,41 años para los que tienen buena evolución y 21,07 para los que tienen mala evolución, número de condenas previas (4,95 y 6,5), condena más larga (5,26 y 6,92) delitos de robo con intimidación o violencia (23,66 y 55,72), tiempo en tratamiento (569,79 días y 380,57) lugar ordinal que ocupa entre los hermanos (2,86 y 3,81).

El análisis de supervivencia da una tasa de reincidencia para el total de la población del 24,35%. Por razón del género, el 26,10 % de los hombres y el 15,55 % de las mujeres. Según el recurso terapéutico: 36,21% DAEQC, 21,21 DAEBR y 13,63 CT.

Se observa la existencia de periodos de tiempo en el que se incrementa el riesgo de reincidencia: el primer periodo es a los 6 meses de finalizar el tratamiento, el segundo al año y medio y un tercero cerca de los dos años y medio. Las mujeres muestran un mayor riesgo en los tres primeros meses y entre los doce y los dieciocho meses. Por el número de incidentes protagonizados dentro de los CP, la tasa de reincidencia se sitúa en el 12,32% para los que no tienen ninguno, los que tienen entre 1 y 2 incidentes, es del 21,88 % y los que tienen 3 o más incidentes, la tasa de reincidencia se sitúa en el 39,05%. Según el número de condenas. Los que tienen de una a 3 reinciden el 14,05%; los que tienen entre 4 a 6 condenas, la tasa se sitúa en el 34,15% y a partir de 7 condenas se sitúa en el 38.2 % de reincidencia.

La tasa de reincidencia en la población actual (24.44%) resulta muy inferior a la del anterior estudio (38,82%), aunque el perfil penal y penitenciario es más acusado. Es preciso tener en cuenta que el tiempo de tratamiento también se ha incrementado, en un 68,9 % en los hombres y un 29,65 en las mujeres.

De acuerdo con la evolución en el tratamiento, los que tienen buena evolución reinciden el 19,13% y los que tienen mala evolución reinciden el 35,53%.



En l'anterior estudi es van identificar unes variables: nombre de condemnes, d'incidents totals, de classificacions en tercer grau, de dies en tercer grau, i nombre de germans i lloc que s'ocupa entre ells que ens oferien una capacitat predictora de l'evolució en el tractament amb un encert del 79,71 % per al total de la població. Per a la població actual aquestes variables preveuen correctament el 72% dels casos amb un encert del 96 % en el cas dels subjectes que fan bona evolució i un 19.64 % dels que fan mala evolució.

En el anterior estudio se identificaron unas variables: condenas, incidentes totales, clasificaciones en tercer grado, número de hermanos y el lugar que se ocupa entre ellos. Todas ellas nos ofrecían una capacidad predictora de la evolución en el tratamiento con un acierto del 79,71 % para el total de la población. Estas variables en la población actual previenen correctamente el 72% con un acierto del 96% de los sujetos que tienen una buena evolución y un 19,64% de los que tienen mala evolución.

TRACTAMENT	REINCIDÈNCIA		TOTAL (n=271)
	SI	NO	
Bona evolució	19,13%	80,87%	67,78%
Mala evolució	35,36%	64,37%	32,22%
Total	24,35%	75,65%	

Conclusions

Cal destacar que la taxa de reincidència (24,25%) de la població estudiada és extraordinàriament inferior a la que indiquen tots els estudis per a la població toxicòmana penada. Fins i tot per sota de la reincidència obtinguda per al total de la població penitenciària de Catalunya del 37.94% (1993) i del 37,4% (2004).

Es ratifica que fer tractament i finalitzar-lo amb bona evolució redueix la reincidència.

Es confirma que les variables predictores de la reincidència de l'anterior treball són vàlides per a una població diferent i que, per tant, disposem d'unes variables estàtiques (condemnes, incidents totals, classificacions en tercer grau, dies en tercer grau, i nombre de germans i lloc que s'ocupa entre ells) que permeten prediccions correctes del 96% dels subjectes que fan bona evolució en el tractament i d'un 19,64% dels que fan mala evolució. Fet que representa un 72,83 % del total de la població. A l'estudi actual, amb un nou model aconseguim resultats molt similars als anteriors treballant amb sols quatre variables com predictores de la bona evolució en el tractament: nombre de condemnes, dies en el departament especial, dies entre

Conclusiones

Destaca que la tasa de reincidencia (24,25%) de la población estudiada es extraordinariamente inferior a la que indican todos los estudios para la población toxicómana penada. Está por debajo de la tasa de reincidencia obtenida para el total de la población penitenciaria de Cataluña del 37.94% (1993) y del 37,4% (2004). Se ratifica que realizar un tratamiento y finalizarlo con buena evolución reduce la reincidencia.

Se confirma que las variables predictoras de la reincidencia del anterior trabajo son válidas para una población diferente y que por tanto se dispone de unas variables estáticas (condenas, incidentes totales, clasificaciones en tercer grado, días en tercer grado, número de hermanos y lugar que se ocupa entre ellos) que permiten predicciones correctas del 96% de los sujetos que realizan una buena evolución en el tratamiento y un 19,64% de los que realizan una mala evolución. Hecho que representa un 72,83% del total de la población. En el actual estudio, con un nuevo modelo se consiguen resultados muy similares a los anteriores trabajando con solo cuatro variables como predictoras de la buena evolución en el tratamiento: número de condenas, días en el departamento especial, días entre la situación de ter-

la situació de tercer grau i l'inici del tractament i lloc que ocupa entre els germans.

Existeixen uns períodes crítics en els quals s'incrementa el risc de reincidència un cop finalitzat el tractament: al mig any, a l'any i mig i als dos anys i mig, que resulten molt similars als de l'anterior estudi: mig any, any i mig i tres anys. Cal remarcar que respecte a aquesta qüestió hem observat diferències per raó de gènere: els anteriors períodes es confirmen per als homes, però per a les dones se situen als tres primers mesos, i entre els dotze i els setze mesos. Cal fixar períodes de seguiment fins als cinc anys, moment a partir del qual el fenomen tendeix a mostrar-se estable, i establir mesures de suport i tractament en els períodes de risc per tal de reduir la reincidència.

Les diferències per raó de gènere en els períodes de risc confirmen una altra conclusió de l'anterior treball: la conveniència d'estudiar per separat dones i homes. Caldria identificar i definir les variables dinàmiques de la reincidència

cer grado y el inicio del tratamiento y lugar que ocupa entre los hermanos.

Existen unos periodos críticos en los que se incrementa el riesgo de reincidencia una vez finalizado el tratamiento: al medio año, al año y medio y a los dos años y medio, que resultan muy similares a los del anterior estudio; medio año, año y medio y tres años. Es necesario resaltar que hemos observado diferencias en función del género: los periodos mencionados se confirman para los hombres, pero para las mujeres se sitúan en los tres primeros meses y entre los doce y dieciséis meses. Es necesario fijar periodos de seguimiento hasta los cinco años, momento a partir del cual el fenómeno tiende a mostrarse estable, y establecer medidas de soporte y tratamiento en los periodos de riesgo para reducir la reincidencia.

Las diferencias por razón de género en los periodos de riesgo confirman otra conclusión del anterior estudio: la conveniencia de estudiar por separado mujeres y hombres. Sería necesario identificar y definir las variables dinámicas de la reincidencia.

Butlletins. *Invesbreu* publicats

- 1 *Immigrants i criminalitat a Europa. Els exemples d'Alemanya i Espanya.* Gener 1995
- 2 *La preso pública de Barcelona durant l'etapa isabelina / La casa de correcció de Barcelona (1836-1856).* Gener 1998.
- 3 *El cost de la justícia penal. Privació de llibertat i alternatives.* Febrer 1998.
- 4 *El nen abusat sexualment com a testimoni / Els delictes contra la llibertat sexual relacionats amb menors.* Març 1998.
- 5 *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador del delinqüent.* Maig 1998.
- 6 *Salut i presó.* Octubre 1998.
- 7 *La premsa envers la violència juvenil i la presó.* Novembre 1998.
- 8 *El tractament dels agressors sexuals.* Febrer 1999.
- 9 *La victimització a Catalunya l'any 1996.* Abril 1999.
- 10 *Programes aplicats de psicologia comunitària amb personal penitenciari.* Juny 1999.
- 11 *Justícia juvenil: inserció laboral i mesures en medi obert.* Octubre 1999.
- 12 *Reincidència i delinqüència juvenil.* Novembre 1999.
- 13 *Violència domèstica.* Desembre 1999.
- 14 *L'estat de l'adopció a Catalunya (1998-1999).*
- 15 *Maltractaments infantils a Catalunya.* Juny 2000
- 16 *Presó i dones. La incidència dels programes motivacionals en la conducta social. Un estudi evolutiu (1988-2000) a la presó de dones de Barcelona.* Setembre 2000
- 17 *Avaluació d'un programa de tractament per a joves violents.* Novembre 2000
- 18 *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa.* Gener 2001
- 19 *La victimització a Catalunya l'any 1999.* Maig 2001
- 20 *L'arrest de cap de setmana a Catalunya (1996-2000)*
- 21 *Addictes a les drogues i reincidència en el delicte*
- 22 *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys ingressats en centres d'acolliment*
- 23 *Intervenció institucional. Elements per a l'anàlisi en menors infractors o en risc*
- 24 *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*
- 25 *La medicació penal*
- 26 *La reincidència*
- 27 *Família i conducta antisocial*

Edició i producció: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada
Ausiàs March, 40
Tel. 93 207 31 14
Fax 93 207 67 47
cejfe.dj@gencat.net

Tiratge: 2.500 exemplars

ISSN: 1138-5014
Dip. legal: B-1482-1998